

En skylt, uppsatt av Malexanders hembygdsförening 1982, markerar platsen där Fällorna en gång legat.

Ulf Eriksson begrundar platsen där backstugan Fällorna under Mellansjö har legat. Det är 65 år sedan stugan blev öde och skogen gör vad den kan för att sopa igen spåren.

En gammal rostig plåthink sticker upp ur jorden vid stugans plats. Den har säkerligen tillhört Sotaren och Augusta, de var ju de sista som bodde i Fällorna.

Sotaren och Augusta i Fällorna

Paret som trivdes, trots fattigdom och torftigt boende

MALEXANDER (LT)

Sveriges historia kan vara mer än kungarnas, krigens och stormaktstiden. Till vår historia hör till exempel det fattiga livet långt ute i skogarna för torpare och backstugusittare. I backstugan Fällorna i Malexander bodde Augusta Karlsson i 34 år, och i många av de åren tillsammans med en sotare. Deras liv hör till Malexanderbygdens mest fascinerande livshistorier.

I skogarna kring Boxholm, precis som i många, många andra skogar i landet, kryllar det av torpruiner. Där torpet har stått kan ibland stengrunnen finnas kvar och även en hög av spiselmuren. Har till exempel en hembygdsförening markerat stugan med en minnesskylt är det extra trevligt.

Hos Föreningen Krafttaget på Internet kan man ta del av flera levnadsöden, och "Sotaren och Augusta i Fällorna" är exempel på detta. Artikelförfattare och kompis Ulf Eriksson gjorde ett besök vid resterna av Fällorna en fredagseftermiddag när höstens alla färger sprakade som mest. Idag är det endast en minnesskylt som minner om Fällornas existens, samt den typiska växtligheten.

Fällorna finns med i husförhörböcker från tidigt 1800-tal men tyvärr försvann ju mycket Malexanderhistoria när kyrkan brann så det är svårt att få fram när stugan kom till.

Under flera årtionden på 1900-talet bodde Sotaren och Augusta i Fällorna. Stig Ahl, Mjölby, står som författare till en lång text om Sotaren och Augusta som går att läsa på Krafttagets hemsida, och underlaget till denna artikel kommer därifrån, även om undertecknad också hämtat information från kyrkböckerna. Stig Ahls minnen av Sotaren och Augusta härrör sig från 1940-talet. Paret levde då under mycket primitiva förhållanden, så primitiva att det var unikt redan på den tiden.

Fällorna var en låg timrad

stuga med spåntak, grånad av väder och vind. Någon färg hade aldrig kostats på stugans väggar. På en av gavlarna fanns ett fönster med fyra små rutor, ett liknande på framsidan och så den låga dörren med sin höga tröskel. Man fick lyfta fötterna högt för att komma över den höga tröskeln och böja rejält på huvudet när man gick in genom den lilla dörren till farstun. Väl där hade man till vänster dörren till rummet, köket rakt fram och till höger hade hönssen sitt krypin. Förr lär det också ha funnits en ko där.

Köket dominerades av den stora öppna spisen. Där lagades maten över öppen eld. En järnring med tre fötter ställdes på elden, på ringen ställdes sedan grytan eller stekpannan. Kaffet kokades i en trebent kanna. Golvet i köket bestod av jordgolv, precis som farstun. Möbleringen bestod av ett litet bord framför fönstret, ett par stolar och ett väggskåp att förvara mat och de fåtaliga husgeråden i.

Rummet dominerades av den öppna spisen. När det var kallt brann elden dygnet runt. På natten lades ena änden av en stock på brasan och den andra änden på en pall och varefter stocken brann matades den in i spisen.

Golvets isolering utgjordes av flera lager med kartonger och väggarna tätades med mängder av Stockholmstidningar.

Gustaf "Sotaren" Andersson sov vid fönstret och han hade huvudet i en låda för att skydda sig mot drag från de otäta fönstren. Även i detta rum var möbleringen enkel. Hela möblemanget utgjordes av två soffor utmed väggarna, vid ena fönstret ett bord och några stolar, samt ett skåp med en spegel på, en så kallad piggtittare.

Dasset fanns bakom knuten, en gammal kälke stod lutad mot en sten och utgjorde hela bekvämlighetsinrättningen. Intill fanns också slaskhögen, det lilla som inte tillvaratogs hamnade där. Vatten hämtades i en källa en bit från stugan.

Johanna Augusta Karlsson föddes 1866 i Långstorp, men

I Föreningen Krafttagets bildarkiv finns en bild på Sotaren. Årtalet är okänt, likaså var bilden är tagen och vem killen till vänster är. Bild från Föreningen Krafttaget.

tycks ha växt upp med sina föräldrar och syskon i Eriksholm nära sjön Asplången. Fadern dör 1913 - modern hade dött tidigare - och en ny familj flyttar in i Eriksholm men Augusta och systemen Kristina bor kvar som inhysesghjon enligt kyrkboken. År 1915 dör dock Kristina och i dödboken har prästen skrivit "flerårig svår värk". Två år senare - 1917 - flyttar Augusta till Fällorna, stugan hade då stått obebodd i ett par år. Fågelvägen var det bara en dryg kilometer till Fällorna från Eriksholm men stugan låg en bra bit inne i skogen öster om Asplången.

Enligt Stig Ahls artikel var Augusta svårt handikappad, benen fungerade dåligt så hon hade två bockar att stödja sig på vid förflyttning och benen släpade hon i princip efter sig. Under de 34 år som hon bodde i Fällorna var hon aldrig därifrån, hon kunde förmodligen aldrig ta sig utanför den lilla tomt. Hon hade till exempel aldrig sett en bil. Sina höns vårdade hon väl och dem

pratade hon med och de satt på hennes axlar och åt ur hennes hand.

År 1937 flyttade Gustaf Andersson in i Fällorna enligt kyrkboken, Sotaren kallad. Men enligt ortsbefolkningen hade han bott i Fällorna betydligt längre än så. Han föddes 1867 i Skedevi socken och vid 23 års ålder han tog värvning vid Livgardet till häst i Stockholm. I flera år kring sekelskiftet 1900 vistades han på gården Kärsta i Lillkyrka socken Örebro län. Men hur han kom att hamna i Malexander är en gåta.

Gustaf "Sotaren" lär ha varit glad och positiv, aldrig gnällig eller klagande fast han förmodligen inte ägde mer än kläderna på kroppen och knappt mat för dagen. När han fick något gott att äta sa han ofta: "Nu mår man väl!" Vid besök i Fällorna sa han också: "Vi har det bra här i Fällorna."

Han hade lärt sig sotaryrket i Stockholm och talade gärna om hur han sotade höghusen

på Söder. "Vi stod på skorstenarna och ropade på sotarspråket till varandra", sa han.

Han rörde sig lätt och spänstigt på hustaken. Åttio år fyllda klättrade han vigt på taken och stod på skorstenskanterna och sotade. Alltid gick han i sin mjukt vaggande stil och med lätta steg för att hämta mjölk, trots att det var tre, fyra kilometer till affären eller dryga milen till kyrkbyn. Han kände stigarna i skogen och visste vilka som gick närmaste vägen.

Han var alltid klädd i blåblus och byxor, sotarmössa på huvudet och gummiskor på fötterna. På vintern tillkom en halsduk annars var han klädd på samma sätt både sommar och vinter, samt vardag som helgdag. Förmodligen berodde det på att det bara var de kläderna han ägde.

Besökare bjöd paret gärna på kaffe, men det kunde ha sina problem om de inte var förberedda. Porslinet var kantstött och sprucket, diskade gjorde sällan Sotaren och Augusta. Det var långt att gå efter vatten och besvärligt att värma. Sotaren och Augusta hade var sin egen kopp. Den användes många gånger mellan diskningarna, det förstod man av kopparnas utseende.

Stig Ahl skriver i sin artikel att han inte förstär hur paret kunde överleva i Fällorna, och att det är svårt att sätta sig in i deras liv för oss vällevnads-människor. Men tids nog tar ju livet slut och den 6 april 1951 gick Augusta ur tiden, då var hon 84 år och bodde kvar i Fällorna. Den 15 april 1954 var det dags för Gustaf "Sotaren" Andersson att lämna jordelivet, ungefär en månad innan han skulle fylla 87.

Efter Sotarens död hölls auktion på de få ägodelar som han och Augusta lämnade efter sig. Tyvärr fanns inga medel till gravsten för Augusta eller Sotaren. Inte ens ett träkors sattes upp som minne över de två personer vars levnadshistorier måste vara bland Malexanders märkligaste.

Kanske kan denna artikel hjälpa till att bevara minnet av Sotaren och Augusta.

Text och bild:
KLAS JOHANSSON

Det händer

Evenemangstips
i Boxholms kommun

Söndagsturer

En eld brinner på en vacker plats i skogen kring Boxholm dit allmänheten välkomnas för att lyssna på en berättare, det vill säga en person som pratar kring ett fritt ämne.

Magnus Karlsson

Tid: 12-29, kl 10-11.30.

Plats: Linnefors.

Stefan Ottosson

Tid: 01-05, kl 10-11.30.

Plats: Östra sidan av fd Lönnshultabron.

Ann-Sofie Johansson

Tid: 01-12, kl 10-11.30.

Plats: Mellan Lövhagen och södra Timmerö.

Anja Praesto

Tid: 01-19, kl 10-11.30.

Plats: Mellan Kohagen och Södra bäck.

Vikky Schander

Tid: 01-26, kl 10-11.30.

Ulrika Lundin

Tid: 02-02, kl 10-11.30.

Magnus Mattsson

Tid: 02-09, kl 10-11.30.

Ann-Charlott Feldt

Tid: 02-16, kl 10-11.30.

Plats: Skogen nära Strålnäs.

Mässa

Ekeby kyrka

Tid: 12-29, 01-05 och 01-12, kl 11-12.

Timmerö kapell

Tid: 01-08, kl 09-10.

Nyårsbön

Malexander kyrka

Kören Ancora.
Tid: 12-31, kl 15-16.

Rinna kyrka

Tid: 12-31, kl 17-18.

Blåviks kyrka

Kören Ancora.
Tid: 12-31, kl 17-18.

Ekumenisk mässa

Kaffe med dopp.

Tid: 01-01, kl 16-17.

Plats: Timmerö kapell.

Gudstjänst

Timmerö kapell

Tid: 01-06, kl 17-18.

Malexander Birgitta-

stugan

Tid: 01-12, kl 17-18.

Bjursdalens servicehuset

Tid: 01-14, kl 14.30-15.30.

Öppet hus

För barn 0-5 år i vuxens sällskap. Alltid med barnrytmik och fika på schemat.

Tid: 01-14 och 01-21, kl 09.30-11.30.

Plats: Boxholms församlingshem.

Kyrkfrukost

Royne Mercurio.

Tid: 01-18, kl 09-11.

Plats: Boxholms församlingshem.

Välkommen till de olika evenemangen i Boxholm!

Maila ditt evenemang till redaktionen@lanstidningen.se senast fredag veckan innan införande.